

Knud Holt Nielsen (Ø)

Spørgsmål om mobning

Kære Knud

Du har den 8. august 2025 stillet følgende spørgsmål til forvaltningen om mobning:

KøbenhavnLIV skriver 7/8 om en række alvorlige mobbesager ved Københavnske skoler, hvor forældrene har klage til og fået medhold ved Den Kommunale Klageinstans mod Mobning.
<https://kobenhavnliv.dk/boernogunge/boern-blev-slaaet-sparket-truet-og-afpresset-men-skoler-greb-ikke-ind-i>

Jeg har imidlertid nogle spørgsmål i den forbindelse.

- 1) *Når forældrene henvender sig omkring problemer med mobning på en given skole. Hvordan er det så forvaltningens opfattelse, at skolelederen og lærerne for den pågældende klasse eller årgang bør reagere, og hvilke indsatser bør sættes i værks? Hvilke centrale anbefalinger foreligger der fra forvaltningens side til skolerne omkring dette, hvor finder man disse anbefalinger på kommunens hjemmesider og hvordan informerer forvaltningen løbende medarbejdere og ledere om indholdet af disse?*
- 2) *Hvis trivselsmålinger viser, at elever i en klasse og på en årgang oplever mobning, hvordan skal skoleledelsen og lærerne på den pågældende skole så reagere, hvilke procedurer anbefaler forvaltningen, at der sættes i værks, og hvilke krav er der om orientering af den lokale skolebestyrelse?*
- 3) *Hvordan understøtter forvaltningen, at der blandt skoleledere, lærere og pædagoger og i skolebestyrelser er tilstrækkelig viden omkring, hvordan mobning opstår og udvikler sig indenfor børnefællesskaber, og omkring hvilke interventioner mod mobning, der kan være hensigtsmæssige, og hvilke interventioner der frarådes, da forskning har påvist, at de ligefrem kan forstærke problemerne i klasser med mobbekulturer. (Se fx: <https://dpu.au.dk/om-dpu/nyheder/nyhed/artikel/mobbeindsatser-kan-goere-ondt-vaerre>)*

21-08-2025

Sagsnummer I F2
2025 - 16039

Dokumentnummer i F2
8571610

Sagsnummer i eDoc
2025-0249571

Center for Politik og HR
Ledelsessekretariatet
Rådhuspladsen 1 1550
København V

EAN-nummer
5798009382160

- 4) *Hvor mange forældreklager har der været til Den Kommunale Klageinstans mod Mobning i alt siden 2018, og i hvor mange tilfælde har instansen givet forældrene helt eller delvist medhold. Er der skoler, hvor forskellige forældre i flere omgange har klaget og fået medhold, og hvilke skoler er det i givet fald?*
- 5) *KøbenhavnLIVs artikel nævner fire skoler, hvor forældre har fået medhold ved klageinstansen i de sidste halvandet år: Utterslev Skole, Sølvgade Skole, Skolen i Sydhavnen og Amager Fælled Skole. Hvorfor har lærerne og skolelederne undladt at reagere på forældrenes henvendelser til skolen? Hvilke ændrede procedurer har sagerne medført på de fire skoler, når det handler om sager om mobning efterfølgende? Hvordan er sagerne blevet evalueret på de enkelte skoler og hvilken læring har man udtaget af denne evaluering? Hvordan har man arbejdet med mobning fortsat sidenhen? Har sagerne fx medført en systematisk indsats for at skabe større viden blandt medarbejderne omkring hvordan mobning opstår, hvordan det kan forebygges, og hvordan man på forskellig kan intervenere med succes i klasser ramt af mobning – herunder hvordan man ikke bør intervenere? Og endelig, hvordan er skolebestyrelse blevet orienteret om og inddraget drøftelserne af dette arbejde?*

Besvarelse

Adf - Når forældrene henvender sig omkring problemer med mobning på en given skole. Hvordan er det så forvaltningens opfattelse, at skolelederen og lærerne for den pågældende klasse eller årgang bør reagere, og hvilke indsatser bør sættes i værks? Hvilke centrale anbefalinger foreligger der fra forvaltningens side til skolerne omkring dette, hvor finder man disse anbefalinger på kommunens hjemmesider og hvordan informerer forvaltningen løbende medarbejdere og ledere om indholdet af disse?

Når en skole får en henvendelse omkring mobning, skal skolen følge bestemmelserne i Undervisningsmiljølovgivningen. Heraf fremgår det, at skolen inden for 10 skoledage skal undersøge, om der er tale om mobning eller ej. Hvis skolen vurderer, at der er tale om mobning, skal de overveje om der skal iværksættes midlertidige foranstaltninger for at afhjælpe problemet. Dernæst skal problemerne afdækkes yderligere bl.a. ved at observere eleverne, tale med elever, forældre og medarbejdere. På baggrund af afdækningen skal skolen udarbejde en handlingsplan. Det er dermed afdækningen, der er styrende for hvilke indsatser, der iværksættes.

Da mobning ofte er en kompleks udfordring, anbefaler forvaltningen, at handleplanen har indsatser og tiltag på flere niveauer rettet mod samme udfordring. Hvis en udfordring f.eks. er, at elever ikke inviteres ind i fællesskabet, kan der både laves aftaler omkring fælles aktiviteter i frikvarterer samt at lærerne tager hånd om at danne grupper til gruppearbejde, så det ikke er op til eleverne selv.

Forvaltningen har vejledningsmateriale tilgængeligt på intranettet, samt udarbejdet diverse skabeloner til f.eks. handleplan, der er tilgængelige i KK-filer (se bilag 1).

På kommunens hjemmeside er der information omkring Den Kommunale Klageinstans mod Mobning: [Den kommunale klageinstans mod mobning | Københavns Kommune](#)

Ad2 - Hvis trivselsmålinger viser, at elever i en klasse og på en årgang oplever mobning, hvordan skal skoleledelsen og lærerne på den pågældende skole så reagere, hvilke procedurer anbefaler forvaltningen, at der sættes i værks, og hvilke krav er der om orientering af den lokale skolebestyrelse?

Forvaltningen anbefaler, at skolerne har en systematisk gennemgang af trivselsmålingerne, så de opsporer og igangsætter tiltag, så hurtig som muligt. Hvis en skole selv bliver opmærksom på problemer med mobning eller lignende f.eks. på baggrund af en trivselsmåling, skal skolen følge samme procedure, som hvis de får en henvendelse fra en forælder. Skolen kan desuden trække på viden fra Børnesundhedsprofilen, som kan supplere trivselsmålingen.

I Undervisningsmiljølovgivningen er der krav om, at de berørte elever og forældremyndighedsindehavere informeres om indholdet i handlingsplanen. Der er ikke krav om, at skolebestyrelsen orienteres særskilt.

Ad3 - Hvordan understøtter forvaltningen, at der blandt skoleledere, lærere og pædagoger og i skolebestyrelser er tilstrækkelig viden omkring, hvordan mobning opstår og udvikler sig indenfor børnefællesskaber, og omkring hvilke interventioner mod mobning, der kan være hensigtsmæssige, og hvilke interventioner der frarådes, da forskning har påvist, at de ligefrem kan forstærke problemerne i klasser med mobbekulturer. (Se fx: <https://dpu.au.dk/om-dpu/nyheder/nyhed/artikel/mobbeindsatser-kan-goere-ondt-vaerre>)

I skoleåret 2023/2024 holdt forvaltningen oplæg for skoleledere i alle områder om retningslinjer, anbefalinger til indsatser og samarbejde med forældrene. Forvaltningen holder oplæg i alle områder igen i løbet af 2025. Derudover er forvaltningen tilgængelig for løbende sparring og rådgivning til skoleledelserne omkring håndtering af konkrete sager.

Forvaltningens vejledninger, oplæg mv. er baseret på det fællesskabsorienterede mobbesyn. Derfor anbefaler forvaltningen bl.a. at elevsamtaler gennemføres individuelt, og at indsatser i høj grad fokuserer på at skabe trivsel og sammenhold gennem faglige aktiviteter.

Ad4 - Hvor mange forældreklager har der været til Den Kommunale Klageinstans mod Mobning i alt siden 2018, og i hvor mange tilfælde har instansen givet forældrene helt eller delvist medhold. Er der skoler, hvor forskellige forældre i flere omgange har klaget og fået medhold, og hvilke skoler er det i givet fald?

Klageinstansen har siden 2018 modtaget i alt 55 klager, hvoraf forældrene har fået medhold eller delvist medhold i 32 af klagerne. Fordelingen af klager pr. år fremgår af nedenstående tabel.

Årstal	Antal klager	Medhold eller delvist medhold
2018	0	0
2019	4	0
2020	4	4
2021	3	2
2022	8	7
2023	20	13
2024	10	3
2025	6	3
I alt	55	32

Følgende skoler har haft flere klager, hvor der er givet medhold:

- Utterslev Skole: en klage 2022, en klage i 2023 og en klage i 2025
- Ellebjerg Skole: to klager i 2020
- Skolen på Hannemanns Allé: en klage i 2022 og tre klager i 2023
- Ørestad Skole: tre klager i 2023
- Harrestrup Å Skole: en klage i 2023 og en klage i 2025

Ad5 - KøbenhavnLIVs artikel nævner fire skoler, hvor forældre har fået medhold ved klageinstansen i de sidste halvandet år: Utterslev Skole, Sølvgade Skole, Skolen i Sydhavnen og Amager Fælled Skole. Hvorfor har lærerne og skolelederne undladt at reagere på forældrenes henvendelser til skolen? Hvilke ændrede procedurer har sagerne medført på de fire skoler, når det handler om sager om mobning efterfølgende? Hvordan er sagerne blevet evalueret på de enkelte skoler og hvilken læring har man uddraget af denne evaluering? Hvordan har man arbejdet med mobning fortsat sidenhen? Har sagerne fx medført en systematisk indsats for at skabe større viden blandt medarbejderne omkring hvordan mobning opstår, hvordan det kan forebygges, og hvordan man på forskellig kan intervenere med succes i klasser ramt af mobning – herunder hvordan man ikke bør intervenere? Og endelig, hvordan er skolebestyrelse blevet orienteret om og inddraget drøftelserne af dette arbejde?

Forvaltningen har indhentet en udtalelse fra de respektive områdeforvaltninger, der er vedlagt som bilag 2 til dette svar. **Bilaget vedlægges FORTROLIGT under hensyn til, at beskrivelserne vedrører konkrete sager, der kan henføres til de involverede elever og forældre.**

Gennemgående oplyser områderne/skolerne, at der har været en dialog med forældrene, hvor forskellige løsningstiltag er forsøgt på skolen. Der har dog i varierende omfang manglet tydelig kommunikation og/eller en fyldestgørende problemafdækning og indsats.

Alle områderne/skolerne har på baggrund af de enkelte forløb taget forskellige skridt til at styrke den forebyggende indsats og til at afhjælpe mobning, hvis den opstår. Det gælder bl.a. præcisering af procedurer for, hvordan man håndterer mobning og lignende adfærd, opdatering af antimobbestrategi, styrket systematik og brug af nye redskaber i trivselsarbejdet, øget dokumentation, bistand fra den kommunale klageindsats mod mobning og områdesupporten, øget fokus på og dialog om emnet i området m.v.

Alle skolerne har inddraget skolebestyrelsen i opfølgningen på sagerne.

Vejledning til skabeloner ved henvendelse om mobning eller lignende

Denne vejledning er målrettet de tre skabeloner omkring mobning eller lignende, der er tilgængelige i KK-filer.

Indholdsfortegnelse

Uddrag af Undervisningsmiljøloven	1
Hvad er mobning og mobbelignende situationer?	
8 tegn på mobning eller mobbelignende situationer	
Step 1: Undersøg situationen, når I får en henvendelse om mobning eller lign.....	4
Step 2: Afdæk situationen - når der foregår mobning eller lignende	4
Trivselsmåling.....	4
Samtaler	4
Step 3: Handlungsplan for situationer med mobning eller lignende.....	9
Opmærksomhedspunkter	9
Status og opfølgning på situationen	10
FAQ til Handlungsplan	10

Udarbejdet af Organisation og HR, 2024

Uddrag af Undervisningsmiljøloven

§ 1 b. Den myndighed, bestyrelse eller person, der har ansvar for uddannelsesstedet, fastsætter en antimobbestrategi, herunder en strategi mod digital mobning, jf. dog stk. 2. Strategien revideres efter behov.

Stk. 2. Skolebestyrelsen på folkeskoler og kommunale internationale grundskoler fastsætter en antimobbestrategi, herunder en strategi mod digital mobning, som en del af værdiregelsættet, jf. § 44, stk. 4, i folkeskoleloven og § 12, stk. 2, i lov om kommunale internationale grundskoler. Er der ikke inden skoleårets begyndelse fastsat en antimobbestrategi, skal kommunalbestyrelsen fastsætte en sådan, som gælder, indtil en antimobbestrategi bliver fastsat af skolebestyrelsen. Strategien revideres efter behov.

§ 1 c. Konstaterer uddannelsesstedets ledelse problemer med det psykiske undervisningsmiljø i form af mobning el. lign., udarbejder ledelsen en handlingsplan, hvoraf det fremgår, med hvilke foranstaltninger problemerne effektivt bringes til ophør. Tilsvarende gælder, hvis uddannelsesstedets ledelse eller en elevs forældremyndighedsindehavere anser det for nødvendigt som følge af elevens bekymrende tilstand eller adfærd, herunder sygdom og fravær, på grund af problemer med det psykiske undervisningsmiljø i form af mobning el. lign.

Stk. 2. Uddannelsesstedets ledelse skal udarbejde handlingsplanen, jf. stk. 1, senest 10 arbejdsdage efter at der er modtaget oplysning om problemerne. Fristen regnes fra det tidspunkt, hvor en medarbejder på uddannelsesstedet eller ved den kommunale forvaltning, for så vidt angår kommunale uddannelsessteder, første gang skriftligt eller mundtligt modtager oplysning om problemerne. Handlingsplanen revideres efter behov.

Stk. 3. Uddannelsesstedets ledelse gennemfører de planlagte foranstaltninger i overensstemmelse med handlingsplanen eller sørger for, at dette sker.

Stk. 4. Uanset stk. 1-3 træffer uddannelsesstedets ledelse straks de midlertidige foranstaltninger, som her og nu er nødvendige, for at der kan gribes ind over for de konstaterede problemer.

Stk. 5. Uddannelsesstedets ledelse informerer de berørte elever og for elever undergivet forældremyndighed eleverne og forældremyndighedsindehaverne om indholdet af handlingsplanen og om eventuelle midlertidige foranstaltninger.

Læs hele bekendtgørelsen her: [Undervisningsmiljøloven \(retsinformation.dk\)](https://www.retsinformation.dk/retsinfo/13122)

Hvad er mobning og mobbelignende situationer?

Mobning er handlinger, der holder en eller flere elever udenfor fællesskabet, bevidst eller ubevidst. Mobning opstår i fællesskaber som mangler noget positivt at samles om, og foregår ved forskellige typer handlinger, der markerer hvem, der holdes udenfor. Mobning udspringer af utrygge kulturer, der opstår i sociale sammenhænge, man ikke kan trække sig fra.

I skolen kan mobning være den fællesskabsform, der skaber sammenhængskraft. Vi er sammen om at udstøde andre fra fællesskabet. Årsagen til, at der foregår mobning eller mobbelignende situationer skal typisk finde i den manglende tolerance i fællesskabet og ikke ved at se på, hvad, der bliver mobbet med eller hvem, der bliver mobbet.

At forstå mobning handler derfor om mere end at udpege et offer og en mobber. Det handler om at få øje på gruppens mønstre – at se på elevernes indbyrdes samspil og positioner.

Mobning er et gruppefænomen, og bekæmpelse af mobning i skolen og på uddannelsessteder handler i høj grad om at ændre kollektive dynamikker mellem eleverne. Mobning handler altså ikke om svage elever, men om elever, som bliver gjort svage i et fællesskab.

8 tegn på mobning eller mobbelignende situationer

Nedenfor oplistes 8 tegn på mobning eller mobbelignende situationer, der vil give anledning til en undersøgelse af undervisningsmiljøet.

1. Når drillerier ikke længere er for sjov

- Drilleriet er ikke længere karakteriseret ved at være gensidigt, kærligt eller sjovt for begge parter
- Drilleriet forekommer ikke længere i enkeltstående og spontane situationer
- Drilleriet ekskluderer én eller flere personer fra fællesskabet

2. Når konflikter ikke længere kan løses

- Parterne i en konflikt er ikke ligeværdige og de involverede kan ikke motiveres til at finde en løsning på problemet
- Konflikten er personfikseret og handler ikke om en given sag
- Konflikten ekskluderer én eller flere personer fra fællesskabet

3. Når udstødseshandlinger bliver systematiske

- Udstødseshandlingerne er systematiske og ikke enkeltstående hændelser
- Når frygten for at blive udstødt gør, at eleverne selv udstøder andre
- Udstødseshandlingerne er ofte i form af eksklusion og ydmygelse

4. Når der er utryghed i fællesskabet

- Fællesskaberne har tidligere været præget af mobbemønstre og utrygheden sidder stadig i gruppen
- Der er en generel anspændthed mellem eleverne
- Eleverne i gruppen holder øje med hinanden

5. Når der er lav tolerancetærskel i fællesskabet

- Der er ikke plads til forskellighed i gruppen og det er vigtigt for eleverne at passe ind på den måde, gruppen synes er den rigtige
- Fællesskaberne har ikke noget positivt at samles om
- Tonen blandt eleverne er hård

6. Når der mangler plads til empati

- Elever i gruppen tilsidesætter medlidenhed og ser ud til at være ligeglade med om andre holdes udenfor
- Nedværdigende handlinger accepteres i elevgruppen
- Der er en hård tone blandt eleverne på nettet

7. Når der er magtubalance i fællesskabet

- Det er socialt accepteret, at én eller flere personer er mindre værd end de andre
- Der er magtubalance i fællesskabet
- Der er elever, der er usynlige for de andre i de fysiske eller de digitale fællesskaber

8. Når der er ensomme elever i fællesskabet

- Elever opholder ofte sig for sig selv og går alene rundt
- Elever holder sig tilbage både socialt og faglig
- Der er elever som ikke er med i de samme grupper som de andre i de digitale fællesskaber

Step 1: Undersøg situationen, når I får en henvendelse om mobning eller lign.

Når I får en henvendelse om mobning eller lign., skal I med det samme undersøge om der er tale om mobning eller lign., og dermed vurdere, om den er omfattet af reglerne for håndtering af mobning eller lign.

Den indledende undersøgelse af situationen er primært en gennemgang af det eksisterende materiale, I allerede har på skolen som f.eks. henvendelser, observationer, data fra trivselsmåling etc. Derudover skal I gennemføre samtaler med den/ de elever og forældre, henvendelsen drejer sig om.

Den indledende undersøgelse skal sætte jer i stand til at konkludere, om der er tale om mobning eller ej.

Step 2: Afdæk situationen - når der foregår mobning eller lignende

Hvis I konstaterer, at der foregår mobning eller lignende i en elevgruppe, skal I indenfor 10 arbejdsdage opstarte en handlingsplan.

For at handlingsplanen skal være effektiv, er det vigtigt, at I grundigt afdækker, hvad der foregår mellem eleverne, og hvorfor problemerne er opstået.

Da en grundig afdækning typisk tager mere end de 10 dage, skal I igangsætte midlertidige indsatser for de problemer, I allerede kender, og lade videre afdækning indgå som et punkt i handlingsplanen.

Selv om I afsætter tid til mere afdækning, er det også vigtigt, at I hurtigt gør noget for at gribe ind i situationen, så de elever, der har det svært, ikke skal vente på den perfekte afdækning, inden de får hjælp.

En god afdækning vil give jer vigtig viden om det sociale samspil mellem eleverne, og årsagen til, at problemerne er opstået. Det er vigtigt, at I som skole ikke hurtigt konkluderer noget bestemt, men er nysgerrig på, hvad afdækningen viser. Når I har den viden, vil I blive i stand til at finde de rigtige indsatser.

For at være sikre på, at I kommer hele vejen rundt, skal I ikke kun lave en afdækning af de elever, der helt tydeligt er en del af problematikken. Alle elever er en del af en større dynamik, og fordi man som voksen kun ser et lille udpluk af alt det, der foregår mellem eleverne, er man nødt til at undersøge bredt; både i forhold til hvad der foregår og i forhold til hvem, der har hvilke roller og positioner.

Nedenfor finder I vejledning til, hvordan I kan gennemføre samtaler med både elever og forældre samt observationer af elevernes sociale sammenspil.

Trivselsmåling

Indledningsvis kan det være en god idé at danne jer et overblik over trivslen i klassen ved at gennemføre en trivselsmåling. Københavns Kommune har databehandler aftaler med klassesetrvsel.dk og bloomsights, evt. afgift til brug af systemerne afholdes af skolen/området.

Samtaler

For at forstå, hvad der foregår mellem eleverne, er det vigtigt at tale med dem. Det er ikke altid muligt at nå at tale med alle elever enkeltvis, så derfor skal I nøje overveje, hvilke elever, I taler med individuelt og hvilke elever, I taler med i en gruppe

I sager, hvor der er børn, der er særligt udsatte, bør man i denne del af processen undgå at tage fælles snakke om situationen. Dels fordi det kan skubbe unødigt til de processer, der foregår mellem eleverne. Dernæst fordi det kan være begrænset, hvor godt et indblik, I får i gruppens dynamik, hvis fællesskabet er under voldsomt pres.

Individuelle samtaler med eleverne

DCUM anbefaler, at der gennemføres så mange individuelle samtaler som muligt. Individuelle samtaler kan give et bedre helhedsbillede af, hvad der foregår i gruppen, og hvordan eleverne ser det sociale samspil. Samtalerne kan bruges til at finde svar på disse spørgsmål:

- Hvordan kommer problemerne til udtryk? Hvad handler det om?
- Hvilke dynamikker er der i klassen, som gør, at problemerne opstår?
- Hvordan opleves problemerne for den enkelte?
- Hvordan påvirkes fællesskabet af denne dynamik?
- Hvordan kan problemerne løses?

Forudsætningen for den gode samtale er, at den voksne formår at skabe tillid, så eleverne trygt kan tale om noget så sårbart som samspillet i klasse. Nogle elever vil være optaget af at sige det, den voksne gerne vil høre.

Det er derfor vigtigt, at man tager sig god tid, er opmærksom på magtbalancen i samtalen og sørger for at være respektfuld, lyttende og nysgerrig på det, eleven fortæller. Eleverne skal kunne være trygge ved at det, de fortæller, ikke bliver fortalt videre til andre, og de bør kende samtalerens formål, inden I starter.

Forslag til spørgsmål i de individuelle samtaler:

- Kan du lide at gå i skole? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan er det at gå i din klasse?
- Hvem er du mest sammen med i skolen?
- Hvem er du mest sammen med i fritiden?
- Opstår der nogle gange svære situationer i klassen? (F.eks. frikvartererne, i gruppearbejde, i timerne, på de digitale medier?)
- Hvad tror du kan ligge bag det, der sker?
- Hvordan har du det når det sker?
- Føler du, at der er noget særligt man skal gøre eller være for at passe ind i klassen?
- Er der noget andet du synes vi skal vide?
- Hvad synes du skal ske nu?

Gruppesamtaler med eleverne

Når man vil afdække, hvad en presset gruppedynamik i en klasse handler om, kan en snak med hele klassen eller en mindre gruppe samlet være nyttigt. En sådan gruppesamtale kan give et billede af nogle af de dynamikker, der er mellem eleverne, særlig hvis man, i tillæg til at lytte til hvad eleverne fortæller, også er opmærksom på blikke, kropssprog etc. Måske er der nogle grupperinger, der bliver tydelige. Måske opdager man, at der er bestemte elever, der sætter dagsordenen, mens andre ikke blive hørt. Eller måske opdager man, at der faktisk er stor vilje til at ændre noget, og at eleverne har brug for hjælp fra de voksne til det.

Men der er god grund til at være forsigtig og overveje grundigt om gruppesamtaler er egnet til gruppens situation - gruppesnakke kan nemlig også i visse tilfælde forværre dynamikken mellem eleverne. De kan komme til at forstærke de eksisterende hierarkier og usunde dynamikker, og selv om de voksne er opmærksomme, er det ikke sikkert, at de fanger alt det, der sker mellem eleverne i samtalen. Når man taler om problemer i en gruppe, er der altid magt og positioner på spil, og det som

kan lyde uskyldigt for de voksne, kan have en helt anden virkning på elever, som er i periferien af klassens fællesskab. Derfor bør man overveje nøje, hvordan den klasse, man arbejder med, vil reagere på det.

Hvis man vurderer, at situationen i klassen er sådan, at gruppesamtaler vil være gavnligt, bør spørgsmålene, der stilles, være åbne og undersøgende. Man bør være opmærksom på eventuelle grupperinger og elever, der er mindre trygge end andre i fællesskabet.

Vigtige opmærksomhedspunkter hvis man vælger at gennemføre gruppesamtaler:

- Hold fokus på kulturen i klassen og ikke på enkeltelever
- Drej samtalen i en anden retning, hvis der opstår noget som er med til at forstærke de dårlige mønstre i gruppen (f.eks. at elever bliver udstillet, grinet af eller ikke taget alvorligt)
- Eleverne, som selv er en del af den problematiske kultur, kan ikke definere løsningen på problemet – det er de voksnes ansvar.

Forslag til spørgsmålene i gruppesamtalerne:

- Hvordan vil I beskrive jeres klasse?
- Hvornår opstår de svære situationer i klassen?
- Hvad handler de typisk om?
- Hvordan får I det når det sker?
- Hvis I skulle ændre på noget af det, der foregår imellem jer, hvad skulle det være?

Forældrenes perspektiv

Forældrene er en vigtig ressource både når det gælder at skabe et godt miljø i klassen, og når man ønsker at forstå, hvorfor der er problemer. De ser ikke det samme som skolens medarbejdere, og kan bidrage med vigtig viden om det enkelte barns perspektiv. Nogle børn har en facade overfor de voksne i skolen, og kan have svært ved at åbne op om det, der er svært, mens de fortæller om det derhjemme. Der er også børn, der reagerer på problemer med klassekammeraterne, når de er derhjemme, uden at skolen opdager, at noget er galt.

Inviter derfor alle forældre i klassen til at komme med deres perspektiv, så I kan blive klogere på, hvad gruppedynamikken handler om, og hvordan I bedst muligt kan støtte eleverne sammen med forældrene.

Mundtlig dialog kan noget andet end kommunikation på skrift, så med forældre til børn, der har det svært, anbefaler vi samtaler. Når man skal nå at indhente perspektiver fra alle forældre i en klasse, kan

Forslag til spørgsmål til forældrene

- Har I oplevelser med jeres barn hjemme eller i skolen, som I synes, vi skal kende til?
- Er der noget, I synes, vi skal vide om, hvad der foregår i klassen?
- Kan I fortælle om jeres barns relationer til de forskellige klassekammerater?
- Er jeres barn bange for at falde udenfor fællesskabet?
- Har klassen haft udskiftning af lærere, pædagoger eller elever, som har gjort noget svært for jeres barn?
- Er der særlige situationer, som jeres barn synes er svære?
- Er der noget særligt man skal gøre eller være for at passe ind i klassens fællesskab?
- Føler I, at I er klædt på til at hjælpe jeres barn med de ting han/ hun oplever i skolen?
- Hvordan kan I som forældre bidrage til at styrke relationerne i klassen/gruppen?

det dog være svært at nå at tale med alle, og så er skriftlige spørgsmål en mulighed.

Den konkrete form vil derfor afhænge af situationen og kan også afhænge af stemningen i forældregruppen. Klassens trivsel er også et vigtigt tema til forældremøder. Hvis I taler om problemer med mobning eller lignende, så sørg for, at der ikke bliver fokus på at placere skyld, hverken hos elever eller forældre. Mange forældre vil typisk være opvokset i en tid, hvor mobning og konflikter blev set på som noget der udspringer af dårlig opdragelse, og snakken med forældrene kan derfor være en god mulighed for at tale om, hvordan svære gruppedynamikker kan opstå. Hovedfokus bør være på at finde frem til løsninger, som kan gavne hele klassen. Vær også obs på, at ikke alt er muligt at tale om i plenum – det vil også være nødvendigt at inddrage forældrene enkeltvis.

Observationer

Systematiske observationer af elevgruppen kan give et andet og mere detaljeret billede af det, der foregår, end den almindelige interaktion, man som lærer har med eleverne.

Observation bør udføres af en lærer, pædagog eller ressourceperson, som har tid og mulighed for at observere eleverne, uden at det forstyrrer elevernes almindelige samspil. I observationerne er det vigtigt at være objektiv, nøgtern og beskrivende, så man ikke f.eks. kommer til at tillægge bestemte elever dårlige intentioner.

En vellykket observation er ikke kun en opremsning af, hvad eleverne gør, men fokuserer på det, der foregår *imellem* dem. Kropssprog, mimik, sprog, grupperinger etc. kan give værdifuld information om deres samspil. Er der elever, der bliver holdt udenfor? Er der bestemte adgangsbilletter til fællesskabet (i form af f.eks. tøj, interesser eller vaner) som gør at ikke alle er med? Er eleverne usikre på hinanden?

DCUM anbefaler, at I tænker over følgende emner i observationerne:

- **Interaktion mellem individ og gruppe** – hav fokus på interaktionen mellem de forskellige elever i gruppen. Husk, at alle elever kan være relevante at fokusere på – både dem, der har en synlig problematisk adfærd og dem, der kan være mere tilbagetrukne i bestemte situationer. Det, der foregår mellem eleverne, handler typisk i højere grad om gruppedynamikker end om særlige træk ved enkeltelever.
- **Relationer og samspil i gruppen** – hav fokus på hvordan eleverne grupperer sig, hvilke roller de har i fællesskabet og hvilke aktiviteter de samles omkring. Er der en magtubalance i fællesskabet? Er grupperne fastlåste? Hvad skal der til for at få adgang til de forskellige grupper i fællesskabet? Hvilke elever har en aktiv rolle, og hvilke elever har en mere passiv rolle?
- **Fællesskabets tolerance** – tolerancen indadtil i gruppen. Er der et utrygt miljø, hvor der er en lav tolerancetærskel overfor forskelligheder? Har eleverne klare forventninger til hinanden om, hvordan man bør være, opføre sig, klæde sig e.l. for at blive accepteret af de andre?
- **Skjult kommunikation** – hav fokus på hvordan eleverne kommunikerer, og hav også fokus på den skjulte kommunikation. Skjult kommunikation kan foregå gennem kropssprog (f.eks. ved at man med små bevægelser viser, at man tager afstand fra andre), ansigtsudtryk (f.eks. at man himler med øjnene, sender hinanden blikke e.l.) eller gennem sprog (f.eks. ved at man bruger en ironisk undertone, og dermed kommunikerer dobbelt).
- **De voksnes roller** – læg mærke til, hvordan de voksne omkring eleverne påvirker elevgruppen. Det kan være, at det er bestemte voksne, der trigger noget i elevgruppen, f.eks. gennem at udstille enkeltelever, eller voksne, der ikke opdager, når der foregår noget negativt i gruppen og derfor ikke får det stoppet.

Som fagperson er det vigtigt at være bevidst om, hvilken betydning ens egen position har for observationen. Det kan være, at eleverne agerer på en særlig måde, fordi du er der, og at der derfor er brug for mere tid til observationerne, så de vænner sig til, at du er der.

I tillæg til de sammenhænge, hvor man ved, at gruppen er udfordret, er det relevant at se på, hvordan gruppen interagerer i forskellige andre sammenhænge (f.eks. i frikvarter, i undervisning, i de faste rutiner, i overgange mellem aktiviteter) og på forskellige steder. Der kan være både steder og tidspunkter, som opleves som utrygge af elever, fordi der f.eks. ikke er voksne til stede (f.eks. om der er særlige områder, der opleves som utrygge af elever, fordi det er udenfor de voksnes åsyn).

Klassens lærer kan ikke selv observere sin egen undervisning, men kan lade sig inspirere af observationstanken i den praksis, han eller hun står i hver dag.

Eksempel på observationsskema

Tid og dato	Personer og situation	Hvad lagde vi mærke til?	Refleksioner
	- Hvem var til stede? - Hvilken situation var det?	- Hvordan behandlede eleverne hinanden? - Blev nogen holdt udenfor? - Blev nogen ikke hørt og set af de andre? - Hvilke roller havde eleverne? - Hvordan var deres kropssprog og tone?	- Hvilke tanker får vi under observationerne? - Hvilke gruppedynamikker kan vi udlede af det vi observerede?

Medarbejdernes perspektiv

I tillæg til observationer, samtaler og eventuel skriftlig afdækning bør man løbende drøfte elevernes samspil med de kollegaer, der underviser dem, og andet relevant personale, f.eks. fra KKFO eller fritidscenter.

Udover den undersøgelse, som er beskrevet her, er det en forudsætning for afdækningen, at man som fagpersoner reflekterer over egen praksis sammen med teamet omkring klassen. F.eks.: Giver vi alle elever lige muligheder ift. at udvikle sig i læringsrummet? Hvordan taler vi om eleverne? Hvordan er tonefaldet over for bestemte elever? Skælder vi meget ud? Hvilken attitude har vi over for enkelte elever? Det væsentlige er, at man som fagperson er bevidst om ens egen rolle i samspil med den konkrete klasse. Som fagperson er man selv en del af systemet, og det har stor betydning, hvordan man agerer sammen med eleverne.

De rammer og vilkår, man har sat, kan påvirke eleverne i en sådan grad, at det skaber grobund for mobning eller lignende. Hvis det er tilfældet, ville en indsats omkring de voksne omkring eleverne være nødvendigt i handlingsplanen.

Step 3: Handlingsplan for situationer med mobning eller lignende

Skabelonen bruges i situationer, hvor skolen har konstateret, at der foregår mobning eller lignende og derfor skal udarbejde en handlingsplan. Handlingsplanen skal være opstartet senest 10 arbejdsdage efter, at skolen har konstateret, at mobningen foregår.

Det er vigtigt, at indsatserne i handlingsplanen er målrettet de problemer, I ser i elevgruppen og årsagerne til, at de er opstået. Et videre arbejde for at få lavet en grundig afdækning af situationen kan derfor indgå som et selvstændigt punkt i arbejdet med handlingsplanen.

Handlingsplansskabelonen består af tre trin

1. **Temaer og indsatser**
Hvilke indsatser indenfor hvert tema skal igangsættes?
Hvilke tegn på at indsatsen virker ønsker I at se?
Hvordan følger I op?
Hvordan virker de enkelte indsatser?
2. **Status og opfølgning på situationen**
Hvordan virker handlingsplanen overordnet set?
Er indsatserne i handlingsplanen tilstrækkelige til at løse problemerne?
3. **Det videre arbejde**
Hvordan følger vi op på eleverne?
Hvordan sikrer I, at der ikke opstår mobning eller lignende igen?

Opmærksomhedspunkter

- **Mobning eller lignende:** Tolerancetærsklen i lovgivningen er lav, så husk at opstarte en handlingsplan, når der er tegn på mobning eller lignende
- **Handlingsplanen er et arbejdsdokument:** Arbejdet med de forskellige indsatser bør løbende evalueres. Hvis de ikke virker, revideres plan og indsatser
- **Informering af forældre:** Det er en pligt at informere forældre om det, deres barn er berørt af, men vær obs på ikke at dele personlige oplysninger om eleverne til andre forældre. I tillæg til informering om handlingsplanens indhold, skal I også huske at informere berørte elever og forældre om, hvordan arbejdet med indsatserne går og om eventuelle justeringer i planen.
- **Skole-hjem-samarbejde:** Alle de voksne omkring eleverne har et ansvar, når der foregår mobning eller lignende. Et godt skole-hjem-samarbejde er en vigtig del af skolens arbejde med elevernes trivsel. Det er derfor vigtigt at inddrage forældrenes perspektiv og løse problemerne i dialog med dem.

Temaer og indsatser

I denne del af handlingsplanen skal I beskrive det arbejde, I vil gøre for at ændre de svære dynamikker og for at skabe et trygt og godt undervisningsmiljø i elevgruppen.

Baseret på de overordnede temaer, I fandt i afdækningen, skal I vælge de konkrete indsatser, I vil igangsætte. For hver indsats skal I beskrive de tegn, I ønsker at se, for at vurdere, om det virker. Brug skemaerne til at notere løbende. Ser I tegn på, at indsatserne virker? Ændrer de noget i den måde

eleverne er sammen på? I skabelonen er der gjort plads til at beskrive tre temaer, men der skal arbejdes med alle de temaer, I ser i afdækningen.

Status og opfølgning på situationen

Arbejdet med handlingsplanen er dynamisk. I tillæg til den løbende evaluering anbefaler DCUM, at I planlægger opfølgende statusmøder med jævne mellemrum. For at kunne vurdere, om den samlede indsats virker, er det vigtigt, at I bevarer den nysgerrige tilgang, I havde under afdækningen, og løbende holder øje og taler med elever og forældre.

Hvis handlingsplanen ikke løser situationen med mobning eller lignende, bør den revideres. Arbejdet fortsætter indtil problemerne er ophørt og gruppen igen har et trygt undervisningsmiljø, hvor der er plads til alle.

Når I skal vurdere om den samlede indsats virker, kan I tage udgangspunkt i nedenstående spørgsmål.

- Oplever eleverne/forældrene/ det pædagogiske personale, at handlingsplanen har virket?
- Hvad har virket/ hvad har ikke virket?
- Hvorfor har det virket/ hvorfor har det ikke virket?
- Hvad mangler vi for at det lykkes?

Husk

...at mobning opstår i et utrygt fællesskab, og at der derfor skal være indsatser, der berører fællesskabets dynamikker og mønstre. Også selv om der er bestemte elever, der stikker ud som dem, der går forrest i mobbehandlingerne eller i at blive udsat for mobning eller lignende.

Der kan også være indsatser, der retter sig imod bestemte elever, f.eks. hvis der er elever, der har brug for at øve sig i noget bestemt, men en handlingsplan mod mobning eller lignende kan ikke kun handle om en enkelt elev - en elev kan ikke bære en kultur alene. Derfor skal handlingsplanen tænkes bredt og indeholde indsatser på gruppeniveau, der styrker fællesskabet.

Det kan også være nødvendigt at arbejde med fællesskabets dynamik ved at have indsatser rettet imod de voksne, f.eks. forældregruppen, skole-hjem-samarbejdet eller teamet omkring eleverne.

FAQ til handlingsplan

- **Hvem kan udpeges som ansvarlig for at udarbejde handlingsplanen?**
Det vil være forskelligt fra skole til skole, hvem der er mest oplagt som ansvarlig for at udarbejde handlingsplanen. På nogle skoler vil det være oplagt at vælge en afdelingsleder og på andre skoler, vil det være nærliggende at vælge en eller flere medarbejdere, som kender eleverne godt.
- **Hvad skal den/de ansvarlig(e)?**
Den/de ansvarlig(e) skal sørge for, at handlingsplanen bliver udarbejdet inden for 10 arbejdsdage fra den dato skolen har konstateret, at der er problemer med mobning eller lignende. Den ansvarlige skal også sørge for, at indsatserne bliver gennemført og evalueret løbende.

- **Hvem skal inddrages i at udarbejde handlingsplanen og hvordan?**

DCUM anbefaler, at man inddrager bredt når man udarbejder handlingsplanen, og tænker både lærere, pædagoger (fra skole og SFO/klub), forældre og ledelse ind. Afhængig af hvad, der foregår, kan det også være nyttigt at inddrage SSP.

- **Hvilke elever og forældre er berørte?**

Skolen er forpligtet til at informere berørte elever og deres forældre om indholdet i handlingsplanen. 'Berørte elever' er alle elever, som indgår i det fællesskab, hvor indsatserne foregår. Fordi man skal arbejde ud fra det fællesskabsorienterede mobbesyn og have fokus på dynamikkerne i hele gruppe, vil det derfor oftest være hele klassen og alle klassens forældre.